

НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ПРОЕКТУВАННЯ

Соціальні проекти є невід'ємною складовою життя всіх соціально-демографічних груп населення від дітей до соціально незахищених верств населення. Соціальні проекти в соціально-трудовій сфері мають за мету підвищення ефективності соціального діалогу між різними суб'єктами соціально-трудова відносин, розвиток соціальної інфраструктури, підтримку соціально незахищених категорій найманіх працівників.

Висвітлення сутності та методів соціального проектування знайшло відображення у працях таких вчених, як: В. Луков, І. Сенча, І. Зверева та Г. Лактіонова, В. Шкуро [1 – 4].

Метою даного дослідження є уточнення методичних засад соціального проектування в соціально-трудовій сфері.

Як на думку Лукова В. А. з позицій суб'єктно-орієнтованого підходу соціальне проектування – це комплекс дій індивіда або соціальної групи або організації, спрямованих на досягнення соціально значущої мети і локалізованих за місцем, часом і ресурсами; з огляду на проблемно-орієнтований підхід, це – вид діяльності, що спрямована на розвиток соціальної сфери, підвищення ефективності соціальної роботи, розв'язання соціальних проблем. З позицій об'єктно-орієнтованого підходу соціальне проектування визначають як діяльність з проектування, конструювання, створення і змінення соціальних інститутів та організаційних структур; з позицій тезаурусного підходу – це конструювання соціального нововведення, метою якого є створення, модернізація або підтримка в умовах змін зовнішнього середовища матеріальної або духовної цінності [2].

Трактатування соціального проектування з позицій цих підходів має сенс, проте, як на нашу думку, сучасні реалії вимагають застосування процесного підходу. Під соціальним проектуванням слід розуміти процес розробки та доведення до рівня практичного застосування нововведень в соціальній сфері з метою її розвитку та усунення проблем та соціальних диспропорцій. Цільовою аудиторією, на яку спрямовані соціальні проекти є суспільство в цілому, окремі індивіди, соціально-демографічні групи населення, соціально незахищені та соціально проблемні верстви населення.

Соціальний проект – це сконструйоване ініціатором проекту соціальне нововведення, метою якого є створення, модернізація або підтримання середовища, що змінюється, матеріальної або духовної цінності. Це нововведення мусить мати просторово-часові координати, а його вплив на людей –

визнаватися позитивним за соціальним значенням [2].

Як на нашу думку, соціальний проект – це опис соціального нововведення, спрямованого на розв'язання конкретної соціальної ситуації, проблеми чи розвиток соціальної сфери в межах певного часового періоду та ресурсного забезпечення.

Соціальні проекти можуть мати різну спрямованість, мету та призначення, що і обумовлює їх видову різноманітність.

В. Шкуро виділяє такі типи соціальних проектів:

1) за об'єктом, формою, в яких нова цінність буде виглядати в ході реалізації проекту: послуга; організація, захід; нові відношення, законопроект;

2) за характером змін, які проектуються: інноваційні чи підтримуючі;

3) за напрямом діяльності, на який спрямований проект, враховуючи основні клієнтські категорії соціальної роботи: сім'я, дитинство та молодь; люди з особливими потребами; люди похилого віку; люди без постійного місця проживання; охорона здоров'я та спорт; культура; соціальні перетворення та соціальний захист; благодійність; творчість та самореалізація;

4) за особливостями фінансування: спонсорський, інвестиційний; кредитний; бюджетний; грантовий; благодійний;

5) за територією: міжнародні; національні; регіональні; обласні; районні / міські; селищні / територіальні громади [4].

І. Зверева і Г. Лактіонова виділяють: 1) за масштабом фінансування: мікропроект – до 10 тис. дол. США; малий проект – 10-100 тис. дол. США; мегапроекти – понад 100 тис. дол. США; 2) за терміном реалізації: короткостроковий – 0-2 роки; середньостроковий – 2-5 років; довгостроковий – понад 5 років [1].

Як стверджує В. Лукова проблеми, що постають перед розробниками соціальних проектів, є комплексними, різноспрямованими і набагато складнішими, ніж ті, що вирішуються при розробці та реалізації комерційних проектів [2]. Це зумовлено значним різноманіттям соціальних проектів та їх спрямованістю на людину та суспільство в цілому.

Розробка та реалізація соціальних проектів є доволі складним і багатогранним процесом.

Як на нашу думку, слід чітко виокремити етапи соціального проектування. Серед них доцільно виділяти: 1) попередній етап; 2) цільовий; 3) підготовчий; 4) процедурно-організаційний; 5) комунікаційний; 6) апробаційний; 7) контроль-аналітичний.

Кожен з етапів має своє призначення і характеристику (табл. 1).

Таблиця 1
Характеристика етапів соціального проектування
(розроблено автором)

Назви етапів	Характеристика етапів
Попередній	Полягає в обґрунтуванні актуальності проекту
Цільовий	Включає визначення цільової аудиторії, мети, завдань і принципів реалізації проекту
Підготовчий	Аналіз існуючих проектів; збір і оцінка інформації, необхідної для розробки проектів; уточнення структури опису соціального проекту
Процедурно-організаційний	Визначення процедур з розробки та реалізації соціального проекту
Комунікаційний	Донесення інформації про проект до виконавців та цільової аудиторії
Апробаційний	Апробація проекту на обмеженій за кількістю цільовій групі
Контрольно-аналітичний	Контроль за дотриманням процедур з реалізації проекту та оцінка ефективності соціального проекту

Кожен з етапів соціального проектування має своє призначення та зміст і розглядається в контексті взаємозв'язку з попереднім та наступним етапом.

Попередній, цільовий і підготовчий етапи призначені для підготовки необхідного теоретичного базису та інформаційного забезпечення для розробки та реалізації соціальних проектів.

Безпосередньо генерація ідей та опис проекту здійснюється на процедурно-організаційному етапі.

Неабияке значення має і інформування цільової аудиторії та виконавців щодо сутності і призначення соціального проекту та процедур з його розробки та реалізації.

Для прийняття рішення щодо реалізації соціальних проектів вирішальним є етап апробації.

Доцільною є попередня оцінка ефективності соціального проекту. Бажано економічної, а за відсутності такої, хоча б соціальної. Вона здійснюється на останньому етапі.

Уточнення потребує науково-методичне забезпечення соціального проектування, яке полягає не тільки в уточненні етапів проектування, а й в систематизації методів його здійснення.

Як на нашу думку, серед методів соціального проектування (генерування ідей) доцільно виділяти такі:

1) мозкова атака. Цей метод пов'язаний з генерацією ідей, їх рівноправною конкуренцією, можливістю обговорення та вибору найкращого варіанта реалізації соціального проекту;

2) ділові ігри можуть використовуватися для опрацювання прийняття рішень на різних етапах розробки і реалізації соціальних проектів. Призначення ділових ігор полягає в організації спільної діяльності учасників соціального проектування;

3) метод аналогії полягає у використанні досвіду розробки та реалізації успішних проектів з інших галузей та сфер діяльності в соціальній сфері;

4) метод асоціацій – пошук асоціацій ідей соціального проекту з іншими явищами, процесами чи предметами;

6) метод синектики означає суміщення в процесі пошуку ідей для розробки соціальних проектів несумісних і різномірних елементів. Це дозволяє створювати неординарні і креативні ідей соціальних проектів;

7) метод колективного блокнота, що полягає у записуванні ідей соціальних проектів в особистий блокнот протягом певного часу кожним з розробників, а потім у виборі та обговоренні кращих ідей;

8) метод морфологічного аналізу, що заснований на побудові таблиці, в якій перераховуються всі основні елементи, складові проекту, вказується, можливо, більше число відомих варіантів реалізації цих складових елементів. Комбінуючи варіанти реалізації елементів об'єкта, можна отримати найнесподіваніші нові варіанти реалізації соціальних проектів;

9) проблемне моделювання, що полягає в моделюванні на близьку і далеку перспективу можливих варіантів вирішення проблеми чи розвитку соціального процесу.

Вибір методів соціального проектування залежить від виду соціальних проектів, їх призначення, цільової аудиторії, для якої розроблені проекти, обсягів фінансування, кадрового забезпечення. В сфері соціальної роботи використовуються й специфічні методи соціального проектування, притаманні тільки цій сфері діяльності.

Таким чином, науковим результатом даного дослідження є уточнення науково-методичного забезпечення соціального проектування за рахунок визначення етапів проектування та систематизації існуючих методів соціального проектування й обґрунтування сфери їх застосування.

Практична значимість результатів дослідження полягає в можливості їх застосування в системі управління соціальними процесами в суспільстві на галузевому, регіональному та макроекономічному рівнях.

Перспектива подальших наукових досліджень у даному напрямі полягає в розробці організаційної структури системи соціального проектування

Список літератури

- [1] І. Зверева, та Г. Лактіонова, *Соціальна політика та менеджмент у соціальній роботі*. Київ, Україна: Науковий світ, 2001.
- [2] В. А. Луков, *Социальное проектирование: учебное пособие*. Москва, Россия: Флинта, 2007.
- [3] І. А. Сенча, "Мета і задачі маркетингу соціальних проектів", *Економіка будівництва і міського господарства*, Т.9., Т 2, с. 101-107, 2013.
- [4] В. Шкуро, "Типологія соціальних проектів", *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*, № 6, с. 81-83, 2012.